

“Yıllarca dilimizden vatan sözü düşmedi!”

Sona Kibarova Anlatıyor

Elnara MURADOVA

Sona nene, Ahıska'da dünyaya gelmiş, Ahıska hayatını ve sonra da sürgün senelerini yaşamış. Şimdi ABD'de yaşamaktadır. Kendisiyle konuşuyor, söylediklerinden notlar alıyorum.

“Ahıska'nın Adigön kazasına bağlı Laşe köyündenim, diyor. 8 Mart 1929'da bu köyde dünyaya geldim. 44'te yani sürgünde bir genç kızdım. 15-16 yaşlarındaydım. Okula gidiyordum. Tabii ki çok şeyi hatırlıyorum, unutamadığım acı tatlı birçok hatıra var.”

Sona Neneye, Ahıska'dayken gittiği okulu soruyorum.

“Sürgünden önce, yani Ahıska'da yedi sene gittim okula. Zaten o zaman okullar yedi yıllıktı. Yedi sınıfı bitirince okul hayatı da bitmiş oluyordu. Fakat bazı köy okulları sadece beş sınıftıydı. Buralarda beş yıl okuyan erkek çocuklar, yedi sınıflı okul olan başka köylerde devam ediyorlardı. Mesela, Pulate köyünün okulu beş sınıftıydı, bizim Laşe köyü okulu yedi sınıftıydı. Pulate'den çocuklar bizim köye gelirlerdi.”

Peki diyorum, bu okullarda hangi dersleri görürdünüz? Hangi dilde okurdunuz?

“Tabii ki Türkçe okuyorduk. Öğretmenler Azerbaycan'dan geliyordu. Birer saat olmak üzere Rusça ve Gürcüce vardı. Diğer bütün dersler Türkçeydi. Matematik, edebiyat, tarih, coğrafya, fizik, spor derslerimiz vardı.”

Sona Neneye, sürgün hatıralarından birini anlatmasını istiyorum.

Biraz duraklıyor. Sonra yüzünü bir hüznü kaplıyor. Sözleri, boğazında düğümleniyor:

“Savaş zamanıydı. Ama bizim oralarda savaş yoktu. Askerler geldi; bizim köyde tam bir ay asker oturdu. Niçin geldiklerini kimse bilmiyordu.

Kimsenin bir şeyden haberi yoktu. Bir gece yarısı komutan dedi ki sizi Özbekistan'a sürgün ediyoruz. Sadece iki saatiniz var! Her şeyinizi toplayın! İki saat sonra yola çıkıyorsunuz. Her aileye bir vagon verileceğini söylediler. Ama bu doğru çıkmadı. Bir vagona üç dört aileyi doldurdular. Tabii ki hazırladığımız eşya sığmadı. Sadece insanları zar zor sığdırdılar. Eşyamız, giyecek ve yiyeceklerimiz için yer yoktu. Bütün hayvanlarımız, malımız, mülkümüz, her şeyimiz kaldı.”

Sona nene anlatırken, yıllardan beri büyüklerimizden dinlediğim bu sürgünü, sanki ilk defa dinliyorum gibi geliyor bana. Hikâyesini adeta yaşayarak anlatıyor:

“Vatanda kalan bütün hayvanlarımızı devlet aldı. Bize dediler ki, o hayvanlarımızın yerine

Özbekistan'a gidince 60 kg'dan et dağıtacağız. Onu da yapmadılar. Neler çektiğimizi Allah bilir kızımcıcan..."

Sona neneye özel hayatını soruyorum.

"Anamın beş çocuğu vardı; üçü kız, ikisi oğlan. Babam cephede ölmüştü. Sürgün yollarında babasız gidiyorduk. Büyük ağabeyim, bu uğursuz yolculuğun başladığı sırada, Ahıska'da vefat etti. Bakü'ye vardığımızda ikinci ağabeyim de öldü. Binlerce insan, yük ve hayvan taşınan trenlerle günlerce gitti. Nihayet Özbekistan'a ulaştık."

Peki sonra?

"Bir köye üç dört aile verdiler. Şikâyetin ne mânası var ki... Kalacak ve yiyecek şeyler verdiler." diyor ve bu bahsi kısa kesiyor.

Özbekistan'da okul hayatına devam edip etmediğini soruyorum:

"Hayır, hayır, diyor. Babam savaştaydı. Geldik Özbekistan'a. Dil bilmiyoruz, oraların gidişatını, örf ve adetlerini bilmiyoruz. Savaş zamanı, açlık var. Oranın yerlileri de okula gitmiyorlardı. Okullar bomboştu. İktisadî hayat çökmüş durumdaydı. Halkta ekmek derdi vardı. Kim okul meselesini düşünecekti... Zaten biz Özbekistan'da kamp hayatına tâbiydik. Bir yerden bir yere gitmemiz yasaktı..."

Sürgün öncesi Ahıska'daki geçim şartları nasıldı?

"Annem tarlada çalışıyordu. Zaten o tarlalar da devlete aitti. Biz de devlete çalışıyorduk. Yıl sonunda devlet, tarlalardan kalan mahsulün bir kısmını halka veriyordu. Onunla idare ediyordu herkes. 1935 yılı baharında Sovyet hükûmeti kolhoz kanununu çıkardı. Halkın mülkü devlete geçti. Sadece küçük bir kısmı özel mülkiyete bırakıldı. Meselâ bizim değirmenimiz, tarlalarımız, hayvanlarımız vardı. Devlet hepsini elimizden aldı. Kendi tarlamızda devlete çalışır duruma düştük."

Söz sürgün öncesi memleket hayatından açılmışken, Sona neneye ardı ardına sorular soru-

yorum. Neler yetiştirdiklerinden başlıyorum, yayla hayatına kadar... O da hepsini birden anlatıyor.

"Tarlalarda ne yetiştirmedik ki... mısır, buğday, fasulye ve birçok sebze... Baharın yaylalar çıkardık. İnekleri, davarları, keçileri alıp giderdik. Orda herkesin kendine ait evi vardı. Her aileden bir hanım ve yardımcıları çıkardı yaylaya. Diğerleri köyde kalır, tarla çayır işlerine bakarlardı. Yaylada yağ, peynir yapardık. Kış hazırlığı... Güz gelince hayvanları alıp köye dönerdik."

Sona neneye hangi yemekleri yaptıklarını da sordum.

"En çok hamur işleri ve fasulye yemekleri yapılırdı diyor. Sinor, bazlama, papa, cadi, kikel, haçapur, mantı, hinkal, katmer..."

Peki bu yemekleri hâlâ yapar mısınız, yoksa bunlar geçmişte mi kaldı?

"Unutmak olur mu? Tabii ki hâlâ yapıyoruz bunları. Ne yaparsak yapalım, hiçbir yemek bunların yerini tutmaz!" diyor.

Sona Kibarova, sürgünden birkaç sene sonra, 1948’de evlenmiş. Eşi Ahıska’nın Muxe köyündenmiş. Sona nenenin ikisi oğlan, üçü kız olmak üzere beş çocuğu var. İki oğluyla Amerika’da Massachusetts eyaletinde yaşamakta ve devletten maddî yardım görmektedir. Bir kardeşi de hayatta.

Üç kızından biri Rusya’da, Rostov’da, biri Azerbaycan’da Bakü’de, diğeri de Kırgızistan’da Bişkek’te yaşamaktadırlar. Türkiye’de de eşinin akrabaları bulunmaktadır. Görümcesinin çocukları Almanya’daymış.

Sona nenenin on beş torunu bulunmaktadır. Bunların bazıları okuyor, bazıları da çalışıyor.

Acaba Sona nene, Amerika’da geleceğimizi nasıl görüyor?

Ellerini yana doğru açıyor: “Allah bilir kızım. Burada hayat çok farklı... Bir şey diyemem...”

Peki, diğer akrabalarınızın da buraya gelmesini ister misiniz?

“İsterim, diyor. Onlar da gelmeyi çok istiyorlar ama gelmeleri kolay değil...”

Sona nenenin vatan duygularını merak ediyorum. Acaba bu konuda ne düşünüyor... Vatanımız olan Ahıska, sizin için ne anlama geliyor? Geri gitmek gibi bir düşünceniz, hayaliniz var mı? diye soruyorum. Yüzünden ümitsizlik ifadeleri okunuyor:

“Ahıska mı? Yıllarca Özbekistan’da, Rusya’da yaşamak zorunda bırakıldık... Dilimizden vatan sözü düşmedi. Fakat kimse bizi duymadı ve anlamadı. Şimdi ne oldu, bilmiyorum. Kimseye güvenemiyorum... Vatana dönüş, eskiden çekilenlerin tekrarı olmamalı.”

Neneye, Gürcistan’ın çıkardığı kanundan bahsediyorum:

“Bu kanunda neden Ahıska sözü yok? Neden bizim Ahıska’ya geri gelmemizi istemiyorlar?” diye soruyor. Sonra ilâve ediyor: “Oraların boş olduğunu biliyoruz. Eminim ki orada bizim için yer

vardır. Ama ben yaşıyorum. Bugün varım, yarın yok. Bu hususta fikir beyan etmek bana düşmez... Çocukların düşünceleri önemli.”

Ona göre halkımızın bir araya gelme imkânı var mıydı? Böyle bir çalışma yapılmalı mı?

“Herkes kendi kaderini yaşarsa, bu halk tamamen dağılacak ve yok olacak. Onun için böyle bir çalışma yapılmalı. Bizden, içimizden, halkımızın güveneceği, inanacağı, ardından gideceği biri çıkmalı. Halkın dertleriyle uğraşacak biri...”

Sona neneyle konuşmamın sonuna geliyoruz. Ona **Bizim Ahıska** dergisini gösteriyorum. Bu dergi, bizim vatanımız ve halkımızla ilgili tek yetkili uzman bir dergi diyorum. Sona nene hemen söze karışıyor: “Adetlerimizin, geçmişimizin unutulmaması için çok büyük şans. Yardım etmeli.” diyor.

Biz Sona neneyle konuştuğuktan sonra, yanımızda bizi dinleyen oğlu Telman Taştanov’la da konuşuyoruz. Ona, “Vatan sizin için ne ifade ediyor? Yani vatan artık bir mazi mi, yoksa hayali var mı?” diye soruyorum.

Telman, hiç düşünmeden cevap veriyor:

“Çocukluğumuzdan beri vatan vatan diyerek büyüydük. Bizim ailede herkesin dilinde ve hayalinde vatan vardı. Yani bir gün mutlaka vatanımız olan Ahıska’ya döneceğimiz hayaliyle büyüydük. Vatanımıza, Ahıska’ya bir gün geri dönmek... Ne kadar zaman geçerse geçsin bu arzumuz yaşayacak. Ve bir gün bu arzumuzun gerçekleşeceğine inanıyorum.” ■

Ahıska altında Kür ırmağı.